

LAUSUNTO KUNTIEN VALTIONOSUUSUUDISTUKSEEN

Khall § 44

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään ja kannustavuutta parannetaan. Kuntauudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on mm. poistaa lainsäädännöstä ja kuntatalouden rahoitusjärjestelmästä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä. Tavoitteeksi on asetettu valtionosuusjärjestelmän uudistaminen hallitusohjelman mukaisesti.

Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvoihin
- muiden kriteerien painoarvoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen kestoon ja porrastukseen

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 4.4.2014 klo 16 mennessä sähköpostitse.

Kjoht:

Kunnanjohtaja esittää, että lausuntonaan valtiovarainministeriölle kuntien valtionosuusuudistuksesta Halsuan kunta esittää seuraavaa:

Uudistusta ei ole tehty kohtelemalla kuntia oikeudenmukaisesti, tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti. Uudistuksen voimakas kytkeminen kuntauudistukseen ja kuntaliitosten edistämiseen on asettanut kunnat eriarvoiseen asemaan. Painopisteen siirtäminen kustannusten korvaamisesta tulojen tasaamiseen on kuntien ja valtion välisten kustannusten jakamisen periaatteiden vastaista.

Valtionosuusuudistuksen kuntakohtaisten laskelmien perusteella on selvästi nähtävillä uudistuksessa käytettyjen kriteerien tarkoituksellisuus. Keskimäärin alle 20000 asukkaan kunnat häviävät ja suurimmat kaupungit voittavat uudistuksessa. Molemmissa joukossa on tietenkin poikkeuksia puoleen ja toiseen. Pääsääntöiset häviäjät sijaitsevat maaseudulle ja keskustaajamat ovat uudistuksessa voittajia. Suurimmat menettäjät ovat alle 10.000 asukkaan kunnat.

Yksi keskeinen uusi kriteeri - työpaikkaomavaraisuus - ohjaa tarkoituksensa mukaisesti rahaa keskustaajamille. Yksi merkittävä syy on myös se, että **työpaikka- ja työvoimatilastot ovat olennaisesti virheellisiä**. Suuri osa työpaikoista on kirjattu keskustaajamille, vaikka työpaikat todellisuudessa sijaitsevatkin muualla. Tämä virhe on esim. monen sote-yhteistoiminta-alueen osalla. Prosentuaalisesti virheet ovat merkittäviä ja vaikuttavat olennaisesti kuntien valtionosuuksien määriin kertointen ollessa virheellisiä.

Painopisteen siirtämien vanhusväestöstä nuoriin ei ole oikein, koska kuntien sote-menoista suurimman osa aiheuttavat vanhukset ja sote-menojen osuus kuntien kaikista menoista on lähes 2/3. Koulutuksen kustannusten osuus kokonaisuudessa ei ole läheskään yhtä merkittävä. Muutosta korostaa vielä se, että väestö on koko Suomessa vanhenemassa. Nuorten kustannusosuus kokonaiskustannuksista tulee pienenemään entisestään tulevien vuosien aikana sote-kustannusten kasvattaessa osuuttaan. Tähän verrattuna uudistus on kohdistettu täysin väärin.

Uusi sairastavuuskerroin kuvastaa entistä kerrointa paremmin kuntien menojen kehitystä.

Syrjäisyyskriteeri tulisi säilyttää sellaisena, että vain todella syrjäiset kunnat ovat siihen oikeutettuja. Kaupunkikeskukset eivät saa olla siihen oikeutettuja.

Kaksikielisyydellä ja vieraskielisten määrällä on merkitystä kuntien kustannuksiin. Niiden merkitystä on kuitenkin korostettu liikaa valtionosuuslaskennassa.

Verotulojen tasauksessa on pyritty kannustavuuden lisäämiseen. Tämä on hyvä periaate, mutta käytännössä kuntien mahdollisuudet vaikuttaa verotettavien tulojen kehitykseensä ovat melko vähäiset. Voimalaitosten kiinteistöverojen huomioiminen 50 %:sesti verotulojen tasauksessa on epäoikeudenmukaista, koska vain osa kunnista ja kaupungeista on määritellyt voimalaitoksilleen erillisen kiinteistöveroprosentin ja vain nämä on laskelmissa huomioitu. Säännös huomioiden tulee laskelmiin ottaa kaikki voimalaitokset. **Mitään voimalaitoksia ei voida oikeudellisesti poistaa huomioon otettavien voimalaitosten listalta.** Esim. Helsingin kaupungilla on kymmeniä voimalaitoksia, joita ei ole laskelmissa huomioitu mitenkään. Verotusteknisesti kaikkien (tai vain osan) voimalaitosten, myös yleisen kiinteistöveron piirissä olevien, huomioiminen on vaikeaa. Vain joidenkin kiinteistöjen huomioiminen verotulojen tasauksessa ei ole oikeudenmukaista.

Kun verotulojen tasausjärjestelmää muutetaan jälleen ja siihen otettaisiin osa kiinteistöveroista huomioon, olisi loogisinta ja kuntien yhdenvertaisuuden kannalta ainut mahdollisuus ottaa huomioon kaikki kiinteistöverot, ei vain voimalaitokset.

Valtionosuusuudistuksella on merkittäviä vaikutuksia suurelle osalle kuntia. Siirtymäsäännökset kompensoivat muutosta eri vuosille. Kun tähän laskelmaan lisätään tehtäviä valtionosuusleikkauksia, ovat seuraukset kohtuuttomia vaikka siirtymäaika olisi esitetyn pituinen. Uudistuksen vaikutusten sanotaan olevan pieniä muutosten ollessa keskimäärin alle 100 €/as. Jos Helsinki olisi tällaisen määrän häviäjänä puhuttaisiin 60 M€:sta ja tämä olisi tuskin vähäinen määrä kenenkään mielestä.

Mielestämme esitetty kuntien valtionosuusuudistus on siinä olevien kriteerien ja sillä olevien vaikutusten vuoksi epäoikeudenmukainen ja kuntien yhdenvertaisuutta loukkaava. Osa kriteereistä pohjautuvat virheellisiin tilasto- ja verotustietoihin sekä tulkintoihin. Uudistus on lisäksi aluetaloudellisesti kestämaton.

Päätös:

Esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Halsualla 2.4.2014

Virallisesti:

Jari Penttilä
Kunnanjohtaja

